

Klubs "Elja50" rīko diskusiju par nevalstiskām organizācijām Latvijā

Pēdējos gados pilsoniskā sabiedrība Latvijā ir kļuvusi arvien aktīvāka. Divi spoži piemēri, kas guva plašu sabiedrības ievērību, ir 2007. gada Lietussargu revolūcija, kuras dēļ premjers Aigars Kalvītis demisionēja, un nesenie zemnieku protesti, kuru rezultātā zemkopības ministrs Mārtiņš Roze atkāpās no amata un lauksaimniecības nozarei valdība atrada papildus finansējumu vairāku desmitu miljonu latu apmērā. Abos gadījumos akcijas ir notikušas ar nevalstisku organizāciju (NVO) atbalstu. Elja50 ikmēneša sanāksmē, š.g. 6. martā, Eiropas Kustības Latvijā (EKL) prezidents Andris Gobiņš klātesošos informēja par NVO darbību Latvijā, vispārējo situāciju valstī un pilsoniskās sabiedrības attīstību.

Latvijā ir reģistrētas aptuveni 9000 NVO. Tās izveido saikni starp sabiedrību un valsts varu, kā arī pārstāv sabiedrības viedokli un intereses attiecīgajos valsts orgānos. To darbība balstās uz brīvprātības un demokrātijas principiem, un tās nedarbojas peļņas gūšanas nolūkos. NVO darbojas visdažādākajās jomās, bet, kā skaidroja A. Gobiņš, vairums organizāciju darbojas sociālajā jomā - piemēram ar pensionāru, jauniešu, slimnieku vai kādas citas konkrētas sociālas grupas interešu aizstāvēšanu. Tikai neliela daļa NVO nodarbojas ar juridiku un lobēšanu. Kopš 2004. gada ir notikusi konsolidācija NVO aprindās un lielās organizācijas ir dibinājušas sadarbības tīklus un iesaistījušās jumta organizācijās, lai sadarbības ceļā palielinātu NVO ietekmi un iesaistīšanu lēmumu pieņemšanas procesos, kā arī veicinātu pilsoniskās sabiedrības attīstību. Tā, piemēram, *Latvijas Pilsoniskā alianse* apvieno 92 Latvijas biedrības, nodibinājumus un individuālās personas, to starpā sabiedrībā pazīstamas organizācijas kā *Providus*, *Zemnieku Saeima*, *Sorosa fonds - Latvija* un A. Gobiņa pārstāvēto EKL.

Informējot par EKL darbību, A. Gobiņš skaidroja, ka organizācijas galvenais mērķis ir informēt sabiedrību par Eiropas Savienību (ES). Esot svarīgi cilvēkiem paskaidrot, ka ES nav sinonīms vārdam birokrātija un likt cilvēkiem apzināties ES piedāvātās iespējas. Starp organizācijas sasniegumiem A. Gobiņš minēja koncertu, kuru apmeklēja 50000 cilvēku, sakarā ar Latvijas iestāšanos ES, astoņu prezidentu tikšanos organizēšanu Vairas Viķes-Freibergas prezidentūras laikā, Eiropas Dienas rīkošanu katra gada 9. maijā un, kopā ar Elja50, pilsonisko forumu rīkošanu. Runājot par senāku vēsturi, EKL spēlēja svarīgu lomu, kad Eiropas Komisija 2004. gadā noraidīja valdības izvirzīto *eirokomisāra* kandidātu Ingrīdu Ūdri. Pateicoties intensīvai darbībai gan Latvijā, gan Briselē, I. Ūdres pretrunīgo kandidatūru (piemēram, bija šaubas gan par viņas atbilstību izvirzītajiem kritērijiem, gan par viņas eiroskeptisko nostāju) beigu beigās nepieņēma un par Latvijas pirmo *eirokomisāru* kļuva Andris Piebalgs.

Pateicoties pilsoniskās sabiedrības attīstībai un aktīvai NVO darbībai, ir izveidoti mehānismi organizāciju sadarbībai ar pašmājas politiķiem. 2005. g. Ministru kabinets, Aigara Kalvīša personā, un nevalstisko organizāciju pārstāvji parakstīja sadarbības memorandu, bet Saeima, ar 89 balsīm "par", pieņēma deklarāciju par pilsoniskās sabiedrības attīstību Latvijā un sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām. Kā stāstīja A. Gobiņš, sadarbība ar Saeimu ir daudz veiksmīgāka, nekā ar Ministru kabinetu. NVO regulāri tiekās ar deputātiem, lai pārrunātu sadarbību, un no abām pusēm ir labas

atsauksmes.

Attiecībā uz sadarbību ar Ministru kabinetu, pozitīvi esot iespēja NVO pārstāvjiem piedalīties kabineta sēdēs un valsts sekretāra sanāksmēs. A. Gobiņš gan atzina, ka ja runa ir par iespējām iespaidot likumdošanu, šis sadarbības modelis, vismaz no NVO skatījuma, neesot īpaši efektīvs, jo kad lēmumus pieņem valsts sekretāra sanāksmēs un Ministru kabinētā, likumprojekti jau ir izgājuši cauri visām darba grupām, kāpēc nav īpaši reāli panākt izmaiņas pēdējā mirklī. Kā risinājumu A. Gobiņš minēja aktīvāku NVO iesaistīšanu jau no paša sākuma, un viņš izteica cerības, ka jaunā valdība risinās šo jautājumu. Par paradoksālu A. Gobiņš uzskata to, ka tiek parakstīts sadarbības memorands, bet tajā pašā laikā notiekot nopietna un mērķtiecīga NVO diskreditācija, lai NVO negūtu pārāk lielu sabiedrisku atbalstu un neizveidotos par nopietnu spēku.

Sanāksmes laikā A. Gobiņš arī prezentēja interesantu statistiku, kas norādīja uz kādu citu paradoksālu lietu. Pētījumi liecina, ka uzticības reitingi Latvijas valdībai, Saeimai un politiskajām partijām ir ļoti zemi. Latvijas iedzīvotāji ir vienlaikus starp vislielākajiem eiroskeptiķiem. Tomēr, neskatoties uz latviešu milzīgo eiroskeptismu, pastāv tikai divas ES valstis - Itālija un Latvija - kur uzticība ES struktūrām ir lielāka, nekā valsts struktūrām. Uzticības reitings ES struktūrām Latvijā ir 46%, bet valdībai tikai 15%, Saeimai 12%. Uz jautājumu "Kāpēc uzticieties Eiropas Komisijai?" Latvijas iedzīvotāji kā galvenos iemeslus minēja, ka lēmumi tiek pieņemti demokrātiskā ceļā, un, ka tiek aistāvētas pilsoņu intereses. Tauta, acīmredzot, neizjūt, ka Latvijā tā tas notiktu, un tāpēc vairāk uzticas ES struktūrām, nevis pašmājas politiķiem.

Kāda tad ir NVO un pilsoniskās sabiedrības nākotne Latvijā? No vienas puses, NVO, ekonomiskās krīzes iespaidos, stāv milzīgu problēmu priekšā. Kā teica A. Gobiņš, neesot neviena organizācija, kas nestāvētu uz bankrota sliekšņa. Uzņēmumi vairs nav pārāk ieinteresēti iesaistīties pasākumu sponsorēšanā, bet ar valsts dotācijām NVO problēmas jau ir bijušas sen. A. Gobiņš skaidroja, ka valsts pēdējo piecu gadu laikā it kā esot ieguldījusi 200 miljonu latu nevalstiskajā sektorā, bet, ka lielākā daļa naudas nav nonākusi organizāciju kasēs. Kā piemēru viņš minēja, ka ja kāda NVO uzvar kādā valsts konkursā par pakalpojumu sniegšanu, tad to naudu, ko valsts izmaksā, statistikā ierēķina kā atbalstu NVO, kāpēc runa ir par daudz mazākām summām, nekā šī statistika liecina - lauku NVO, piemēram, saņemot 15000 latu gadā. Būtiska problēma vēl esot tā, ka Latvijas birokrātiskā sistēma un iespējamā korupcija valsts pārvaldē apgrūtinot ES naudas apguvi.

Tomēr situācija neesot ne tuvu bezcerīga. Diskusijas laikā A. Gobiņš atzina, ka visā visumā tomēr esot jāmēģina skatīties pozitīvi uz pilsoniskās sabiedrības nākotnes attīstību. Problēmas būtu jāuztver kā izaicinājumus, kam aktīvi jāmeklē risinājumi. Pēdējā laika tautas aktivitātes arī liecina, ka Latvijas iedzīvotāji ir noskaņoti arvien lielākā mērā kaut ko darīt, lai uzlabotu savu un savas valsts situāciju. Jaunas komunikācijas formas, piemēram, interneta kopienas, arvien vairāk tiek izmantotas, lai veicinātu kādu konkrētu mērķi. Labs piemērs esot Rīgas iekļaušana starptautiskajā *Monopoly* spēlē, kur interneta lietotāji publiski balsoja par spēlē iekļaujamām pilsētām. Kad jautāts par trimdas latviešiem un viņu iespējām pozitīvi iespaidot valsts virzību, A.

Gobiņš skaidroja, ka viņiem ir liela un vērtīga pieredze, bet, to ir jāprot izklāstīt tādā veidā, ka sabiedrība trimdas latviešus uzklausa un novērtē viņu teikto, tādējādi iegūstot no viņu pieredzes. Patlaban komunikāciju traucē abpusēji aizspriedumi un valodas lietojums.

Spriežot pēc labi apmeklētās sanāksmes (aptuveni 35 cilvēki piedalījās), daudzajiem jautājumiem un interesantajām diskusijām, jāsaka, ka klātesošie ļoti labprātīgi un kaislīgi pārrunāja šos jautājumus, kas liek domāt, ka daudzi atcerēsies A. Gobiņa noslēguma vārdus - "diskusijā dzimst patiesība" - un turpinās pārrunas par valstij svarīgām lietām gan publiskā telpā, gan ar draugiem, un tādā veidā izdibinās daudz patiesību - patiesības, kas palīdzēs Latvijai tikt galā pat ar tik nopietnām problēmām kā pašreizējo ekonomisko lejupslīdi.